

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK
UPPSALA

Landsmålsarkivet

17234

Lappland

Vilhelmina

Kräik, Torkel Larsson. 1945.

Svar på Q/LM:s fråga. M. 172 Om
mjölkningen, mjölken tillredning o.
förvaring.

12 H. 4:

17234

1)

M 172 B

- 1 juni manon minge getjisme Jonohschkeitigi
- 2 juli asken buhtjegin delle jeh dille, men
augusti asken delle alkehgin färnen bejgen
buktet dille lek mehse tjachtan skattermenne
gohte mere töhlie buhtjemeb
- 3 Bukhtjegin augine jeh tjapstjine jeh gähten
lihtke tjapker devarne gubteh lek dulmamme
(dulmeh) jeh gettesne. Dulmesne baktjaj jorra
koh gettesne, gassch aj nyänebajkessch surfich (liten röte)
jeh nyömine jeh urkie tjalti nöline gusne lek
jamegobble skare.
- 4 Epe mijgeh banoh tjehk, mijgeh gassch lippe
gettes alkestamme gapptje döppe alkestete
bejgen ratten loter delle urkie skatta, gohte
mehse tjanja nöhlen jeh lousch. g gassch tjajke
jeh gairke öttenjer mijgeh souoch dufogebbe

ULMA 17234

T. Larsson, Kråk, Vilhelmina

LPL

2/

M 172 B

4

1-2-3 souven, ekte manginjen lek åttanjes, souven
 dugogippe bikken ratten loten, migeh tjønkrille
 voutese gäike stamp, tjønkrille store gäike buller
 geh vattille akteb bullerib geh begippe dūrast (dāres)
 äige bullerine (äige marine) akten ratten, dajten
 getjah bullerite begippe voutest, akteb gehtjet
 den äige moren nille, gokte i galk dalle haptkät.
 de bältogippe atjen store dalle skattet, delle nje-
 le-gippe dāven getkinette geh sabbmer ballneh
 geh sabbmer dāven, geh bāvine njelegippe
 sabbmer dāven, delle begippe dāven den store

Bäl^{stokk} rattades dalle nille, de ättogippe store souven
 men tjønkrille geten alles dalle haptkät. Warā-
 ne bitta bekkille bringe, skivren, gassnjesmat
 bältogippe, aj store souve skatten. Givgesen gosch
 lippe orrskitte jute mome stāgen ~~u~~ pise gosch lek eketes byge

VLMA 17234

3)

M 172 B

- 4 len ättenes laremenne tyveritte klingre souven
deryt goktek louverse tjimkrämme gaskel
- 5 Dettch brätjaj kutek len laremenne souvasse bji-
nne lykerre soureb tjöttje stille gih nönetek
souven väster. Tjaktjegesen orrejine gossek
len bake & jütje aj bätak gettan souven
käitkak, gossek aj ryreskemenne durjshottjeh
njänebäjkesset dellu tjöttjete. Souven bire mat
dale tjalat len, kokt luke vite japek ming-
elen gossek lin butjemenne jeh färskutek sitek
gitjassek älob oktak adnigi, dalek botjeh bilken
- 6 ja. Gornet; skroustet, skrouaj kymeh. Wortekheit
kalke otjentet skötekeh buller Raurnien moris-
tek njultemne balen, bakhob njullet kajakelit.
Tjekket sköteke buller skrouapp mehsen nji-
nen metek men i ättjok gartjes orrot, tjeket

ULMA 17234

4)

nr 172 B

6 skrouab, skauteh tjekit njunen káikah, tje kemib
 ákolem bejnolen). Skroua leh jarpe tjekeh, ble-
 ye tjekeh. Skrouab gaste. gasnyesiste derjogebbe ble-
 ye skrouava, raunjeste jarpe skrouava. Džabaptjeh
 ollolaikesteh snalligine bronät man gessch
 galpa orrot, loktj^u ketjesne mač lámet skrouan
 tje kan dibret. Baulah gábtessch vares stutje mač
 lámet gárame, raik^e gábbatjaken ketjesne
 misse tjakeh džababtyeh mi kalpa orrot mek-
 sen njunen nalne. Ollolaikeh skótekeh lakan
 vetna. Džababtyeh lámekt begeh skroua ketji
 ten, skrouab meksen njalmán, ^{seč} baulab meksen
 njunen nill, džababtyeh meksen tjalmi nolib,
 belgi nolib tjarehseč, de svetnest loktj^u tjilmeh.
 Kuteh i match gavret giesne aj ginge lúpetoo (fallu ur)
 manne skrouistik minge ^{mes} ajken tjaktjen 1910
deve samperre skatti etjib vele match gavret

ULMA 17234

7 Kasse skroues bota butjet delle gettan kloka duka
 aretten. Gette mahti libech gek kukapesne. Tjor-
 nah, tjops samma lakan. Gettesne utregibbe sokib
 gattine gassch latjtich klomperti kressch altjtich
 vettim, narech altok lin urke, tjäura, tjorveh tjops
 kogin, effönesne gek tjoppesne utnigib kukespletje
 gerhib gattine, gassch skroues altotek butjegib.

x Gästetes balen kl. 11. gättine ~~det~~ dukmine, njänine,
 tjops, garvine jauen, skar^{ow}ine, Tjalten dalvesene scharine x

8 Kape. Kohtes tjover orroth. Raiken ajken Kassech
 x jästes balen bytjeh. Ohtek aj mata butjeth x Utan kla-
 men delle tjovarret napep Kottet botji rattan ^{verren}
 live kärken nölan färtin ajken Kassech kalpab
 ottjestit altok gek gattese vittet, ave loptes altok
 tjottjeh Kassech sopringeb adnapp älkes folkren nö-
 lesne. Kasse rejnomanech nölkøj dellech slippkibbe x vänd
 altok samma lakan x mjölkaren i handliven och slippa
 i sig

Butjeette Käten Lapam nise. testjesova slippkebbe

Landsm. Uppsala 17234

T.L:son.Kräik.1945.VI HELMINA

LAPPL.

6/

M 172 B

9 ja rare botjoj sameh lajnatin kokete jeh kolme
tykkeh botjoj altok, kehvov grannasse. Maksosine
attjeh aj vattjet aktib värob vokasne, jeh aj
veketit kossch aj darpeseh. Dapoli geteh rare
sameh adnejen losemaneh grannine misse
lajnatin, bapmetallimes nestib vattegin jeh ge=
tyah mas tarpeski, men dave kalpi aj gran=
nine ärost jeh veketit koss darpeski.

10 ja bärej, tromp, brokej gippeh barkat, jova²
tippe klase dälger, sneltje gamtjet klaka ge=
tyan gorretäbbe mejne barkogippe, typtjesne, tyän=
kon gerki nille. Manah (angren, färak) de utt=
neh lutch boetjet. Piskeh utnejim + mibi belemulle
steko (36 tam) mablik bletje volamme kuh klaka sokeste
akten ketjeine raikse misseh dibretippe gamte
juelibbe joetaket, utneppre piskestet koss bake

ULMA 17234

- 10 kreuch nyroch, kasse aj nokch Bjenet adnab, pis- x enrisas
ke joetakib vobrelib klakan bire, getzeb tyakab
vobreltakan nolan de tyevrasteb de skattak virjeh
majne barhogeppre 12 Wastu skaretten. Septemberen
- 11 manon mubbe geh kolmete voko. Lakates melke
butzegel kalmeten jeh neljatin^{vokor}. Oktoberen manon sine
- 13 Skeroves gälkesed akte, kochte^{ayker} askisine akte, kochte vokas- vänd
ne jeh gästetes färten pejven, mubbeh gäh aj
kalmeten pejven 14 Kirgesen le otjove genemes
delle gäkite deutejgippe mabb attjibbe adned
japep bire jeh barnasse tyakejgippe 15 Wästak.
- 16 Fänske gabnesen durroh vossfetit sterke lageb
jeh bajet tyottjot attjeh lenas skattat, farpe messe
kägge kasse tyakanne gatno jeh kochte gatno
man sine nyaribbe dab lageb jeh saltobbe jeh
kreuen gajkänne gasejgib mablibbe deppotanne.

Klaver renar på vårsommaren juli mitten af Augusti brukade
de vi klavra 2-3 1-2 högst 3 gånger i månaden, men
i mitten af Aug. brukade vi åter vända från sommar visten
i storge då brukade vi klavra 2 gånger i veckan i fall väd-
ret tillåter det. På höstsommaren blir mycken af ost af
ren mjölken nästan ingen löpe. Klavren ren mjölkades nästan
dagligen, var det varmt gick den till mjöfläskar, vedret bestemde
allt. Men det här var före 1900 talet, då den lefde af mjölk,
gärant var den tiden slakta en man i sommartiden

Landsm. Uppsala 1773
T. Lison. Kråk. 1945. VI. HELMINA
LAPPL.

16 Tyakibbe kaggen sise, gäslu tyotkenne aulerkasse garrest
 attje soret kassekeh boterkova. Delle leh dalle
 gäh dallekrägge. Dallet tyovarre orredattet Lille
 jeh dille, orregasejib, västan messo, saltet. Kassech
~~staus~~ Skroues gelekit libbe botjamme, adne-
 gim adnejibb koparre kibbe 20 liter, misse mel-
 keb gurkeb, kebneb rekkan ajetet tyarki, kassechellkeb-
 sterke dallet d adna leppre varki, Dellek dattetit kasse ajen
 dab tyoukeb vastekest ketonen sime attje tyo-temenne
 ketibbe ättjat, delle deujen sise, desse dattetit, jorretommon
 men i den tyarke godde attje bäkkenne skattomenne
 Men i Pyne dab äissh derjat 10 tyetah nyabre vesta koksinen
 Koktenäiken ättjebbe numte lepelit. Kasse numten kenten nam
 ättjamme gärrer 200-250-300 meksech, dakkarre västa)me
 gasse leh röstetig ave kejkke numten 7-8 tyetah, nuna ~~Thusee~~
 ten battch. Men dater västan messaste, vasseldatch nurre
 lipund

- 16 rojme attje gipep öttgot mas tyalmesen sise jeh
 gasketibbe, gäten sise sitess siktterne. Kessoh
 kasseh järretch barre iktest kesse dolteje delle rai-
 ma skatta, mas böppmetallej gippe. deste delken
 kuket gallasettje arse. Deujo leh saken vettiste
 durjam. Kasspoh Deujon battne leh gartjööbe,
 bje natte galgippe. Kapa, Kahpoh leh gältam-
 me japse. ^{gissete} Saken maroste, getjeh vettine tjehtam-
 me tjänken, battne säkeste, skaramme jeh
 rajketstallamme, tjehtamme. Tjänlan veltikoj-
 me. Fifäre skahpoh kutch leh fifäruste. gopam
 mas, durjeh tam semma skattjone. ksh Deujo. Deujih
 lin storeble jeh unnelke, Strou deuje li störemes
 bicerattch li därest 40 cm rakerjo 11 cm. störemes
 västa li 7-8-9 tjatoh uttjeme 1/2 tetaf gajket 7-8-9
- 17 Kasse. västite gasketit. Säken gach rajket

- 17 ditbreilippe aulerkasse man jolle sillebbe och getjitch
 dekassese delle härrens battnan, Krärrej dorkej kojme
 dorkestet, disse läret blitje, das kotjove siften. Bäres
 gepas af gäunastibbe semma bakon
- 18 Krärket ~~is~~ värtat och gihfuch tjalmesite sover.
 tit, gajket soven sine gajket, jä pepvome gajket delle nybble.
- 19 ja värtat dohitte battite, västa tjata semma dore
 koh voje tjata. Lottnojeppe bolji kojme, rökenne
 semma äss koh voje
- 20 Melket utnebbe store farpe kaggisisme. Wassjetibbe
 njore farja jultr fatuno kusne gäunasse. Farjab
 vassjetibbe kassake tjima delle bejasse vattibbe
 attich ätjot njorkot kapt tjatje, och delle smare
 smeyvet. Daleh utnebb bärker gornich kusne njor-
 vich. Brokoh farjab och fatunot blentit. Delle blentit
 melkan man af gineb sitch farpa och fatuno tolie

11)

M 172 B

ULMA 17234

- 20 Gattjot den man kukib. Jarno näyttö eh toleht Gattjat
 man kukib kassere Gattjaston melke gij Gattjasto va
 kesse kalma dellch koh skolnja skatta. Men
 kesse dallah böb metallit leh nyömekch melkesne,
 Näbrot väjjet säkamme jeh smelkesneh jeh rormes
 ne Gänkesne dellch väjkest böbmo. Jarno Gass jeh
 Käggetjen sise dellch jeh dille melkan blenti. Fattrost
 brokorvibe säjet äje tantisse, men kukib gäte innan
 Gattalle 21 Melke kute leh jargineh jeh fattrost^{ny} ne blentes
 tovaranne atje dalvib Gattjat Lessa Laura jaaja jeh
 fateno jeh anre melket lentanne jeh dallah
 böbmetalligibbe. Gampak. Laura i dalch kaunes.
 barre gampak 22 Bornine 23 Lakatis melke Galmesensin
 24 Man leh aj store kreuch man leh aj jinet leatjanne
 2-3 kerets. Västa, voje Galmes, gihpreh Galmes,
 lakates Galmes, gampre fater

12)

M. 17293

25 Kajakke maab alttoste botjamma aktine namme
kotte-souva melketehe. Kreuengorrotate
Welkateh. ~~So~~ 26 Louva, gampa näbro jämah
blentsorvamma altanmelkine, tyäjen bottja.
Kästas bisset atje roje skattel, dite roje saajen
botja jeh kasseh leh boltamma